

4. Плохута Т. М. Евристичні запитання як основа критичного мислення / Т. М. Плохута // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. - 2015. - № 9. - С. 383–390. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2015_9_51.

5. Чернега О. А. Формування критичного мислення студентів засобами евристичної технології навчання / О. А. Чернега // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Сер : Педагогічні науки. - 2014. - Вип. 3. - С. 291–300. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nzbdpu_2014_3_50.

Могілевець Ю.Є., завідувач обласного методичного кабінету НМЦ ЦЗ та БЖД Запорізької області;

Шуміленко Л.Є., методист обласного методичного кабінету НМЦ ЦЗ та БЖД Запорізької області

ОРГАНІЗАЦІЯ МЕТОДИЧНОГО СУПРОВІДУ ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО ОБ'ЄКТОВОГО ТРЕНУВАННЯ З ПИТАНЬ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Спеціальні об'єктові тренування з питань цивільного захисту (далі – СОТ з питань ЦЗ) є формою практичної підготовки працівників, зокрема керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту (далі – ЦЗ), що визначає в цілому готовність суб'єктів господарювання (далі – СГ) до реалізації інструкцій щодо дій персоналу СГ у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій (далі – НС), планів локалізації і ліквідації наслідків аварій на об'єктах підвищеної небезпеки, планів ЦЗ на особливий період.

Методичний супровід СОТ з питань ЦЗ на СГ – це комплекс заходів, що здійснюється майстрами виробничого навчання (далі – МВН) Навчально-методичного центру цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Запорізької області (далі – Центр) для надання їм методичної допомоги у підготовці та проведенні цих тренувань.

Методичний супровід СОТ з питань ЦЗ проводиться згідно із затвердженими місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування планами-графіками проведення практичної підготовки осіб керівного складу і фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів ЦЗ на СГ та організаційно-методичними вказівками з питань ЦЗ на голови обласної державної адміністрації.

Згідно з цими план-графіками педагогічні працівники Центру здійснюють методичний супровід СОТ з питань ЦЗ на СГ.

Для забезпечення проведення методичного супроводу СОТ з питань ЦЗ на СГ Центром розроблені Навчальна програма методичного супроводу

практичної підготовки до дій у НС на СГ «Підготовка та проведення спеціального об'єктового тренування з питань цивільного захисту» та «Методичні рекомендації щодо проведення методичного супроводу спеціального об'єктового тренування з питань цивільного захисту на суб'єктах господарювання».

МВН курсів (циклу практичної підготовки Центру) здійснюють методичний супровід підготовки та проведення СОТ з питань ЦЗ на СГ згідно із зазначеними методичними матеріалами.

Загальний час проведення методичного супроводу підготовки та проведення СОТ з питань ЦЗ на СГ складає до 40 академічних годин.

Метою методичного супроводу практичної підготовки СГ, які проводять СОТ з питань ЦЗ, є:

1. Практичне відпрацювання методики проведення СОТ з питань ЦЗ.
2. Опанування працівниками СГ необхідного обсягу знань і вмінь з питань запобігання, реагування, зменшення ризиків виникнення і пом'якшення наслідків НС та їх практичного застосування у ході проведення СОТ з питань ЦЗ.
3. Надання пропозицій керівництву СГ щодо підготовки та проведення СОТ з питань ЦЗ.
4. Інформаційно-методичне обслуговування потреб СГ з питань планування та здійснення заходів ЦЗ.
5. Організація навчання працівників СГ за програмами підготовки працівників до дій у НС.
6. Надання необхідної методичної допомоги СГ з відпрацювання плануючих документів ЦЗ, інструкцій щодо дій персоналу СГ у разі загрози або виникнення НС, планів локалізації і ліквідації наслідків аварій на об'єктах підвищеної небезпеки, ЦЗ на особливий період, планів (схем) евакуації людей на випадок пожежі та інструкцій про заходи пожежної безпеки.

На основі планів-графіків курсами (циклом практичної підготовки) Центру розробляється річний графік забезпечення методичного супроводу СГ, що проводять спеціальні об'єктові навчання і тренування з питань ЦЗ.

Наявність цього графіка є підставою для роботи МВН Центру на СГ. Щомісяця на курсах (циклі практичної підготовки) Центру відпрацьовується розклад занять з методичного супроводу практичної підготовки на СГ, які проводять спеціальні об'єктові навчання і тренування з питань ЦЗ.

Методичний супровід СОТ з питань ЦЗ на СГ включає:

1. Надання консультаційно-методичної допомоги суб'єкту господарювання з питань цивільного захисту та проведення навчання працівників діям у надзвичайних ситуаціях.

2. Надання методичної допомоги суб'єкту господарювання у розробці документів з організації та проведення спеціального об'єктового тренування з питань цивільного захисту.

3. Надання методичної допомоги суб'єкту господарювання у підготовці учасників спеціального об'єктового тренування з питань цивільного захисту.

4. Надання методичної допомоги суб'єкту господарювання у підготовці навчально-виробничої бази з відпрацювання практичних заходів спеціального об'єктового тренування з питань цивільного захисту.

5. Надання методичної допомоги суб'єкту господарювання у проведенні спеціального об'єктового тренування з питань цивільного захисту.

У процесі підготовки СОТ з питань ЦЗ МВН Центру та працівники СГ обговорюють та узгоджують наступні питання:

1. Мету проведення методичного супроводу СОТ з питань ЦЗ.

2. Порядок функціонального навчання керівного складу та фахівців СГ, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань ЦЗ у Центрі з метою їх якісної підготовки.

3. Порядок надання методичної і практичної допомоги щодо розробки плануючих документів для проведення СОТ з питань ЦЗ.

4. Порядок організації і проведення інструктивно-методичних занять (далі – ІМЗ), інструктажів та консультацій для підготовки учасників СОТ з питань ЦЗ.

5. Ступінь участі представників Центру у проведенні тренування та підготовки необхідних даних для підведення підсумків і підготовки звіту про організацію і проведення СОТ з питань ЦЗ.

6. Інші питання, які необхідно розглянути для якісної підготовки і проведення СОТ з питань ЦЗ.

Після обговорення та узгодження всіх питань стосовно організації методичного супроводу тренування між керівником СГ та Центром укладається Угода про співпрацю.

З підписання цієї Угоди розпочинається методичний супровід підготовки та проведення СОТ з питань ЦЗ МВН Центру на СГ.

Для проведення методичного супроводу СОТ з питань ЦЗ МВН Центру складають:

1. План методичного супроводу СОТ з питань ЦЗ на СГ.

2. Плани проведення ІМЗ для підготовки проведення СОТ з питань ЦЗ на СГ.

3. Плани проведення інструктажів для підготовки проведення СОТ з питань ЦЗ на СГ.

Робота МВН Центру з методичного супроводу СОТ з питань ЦЗ відображається у журналах обліку їх роботи.

Організація, підготовка і проведення СОТ з питань ЦЗ здійснюється у ході:

- підготовчого періоду;
- періоду проведення тренування;
- періоду узагальнення підсумків тренування.

Протягом підготовчого періоду СОТ з питань ЦЗ методичний супровід здійснюється шляхом проведення МВН Центру занять на навчально-виробничій базі СГ та Центру, під час яких:

- надається консультаційно-методична допомога керівництву СГ стосовно навчання персоналу за програмами підготовки працівників до дій у НС;

- проводиться ознайомлення з інструкціями щодо дій персоналу СГ у разі загрози або виникнення НС, планами локалізації та ліквідації наслідків аварій на об'єктах підвищеної небезпеки, планами ЦЗ на особливий період, інструкціями про заходи пожежної безпеки, планами (схемами) евакуації людей на випадок пожежі;

- здійснюється залучення МВН Центру, керівника тренуванням, працівників штабу керівництва тренуванням, учасників тренування до роботи у спільних нарадах і семінарах;

- надається методична допомога у розробці плануючих документів з підготовки та проведення СОТ з питань ЦЗ;

- на спеціально організованих керівником СГ ІМЗ здійснюється підготовка учасників СОТ з питань ЦЗ до його проведення;

- проводяться інструктажі з працівниками СГ, які на час тренування призначаються керівниками на навчальних місцях із практичного відпрацювання заходів і робіт та/або залучаються до проведення таких заходів і робіт;

- проводиться підготовка навчально-виробничої бази з відпрацювання практичних заходів під час проведення СОТ з питань ЦЗ.

З початком методичного супроводу СОТ з питань ЦЗ керівник СГ разом з МВН Центру визначає категорії працівників, з якими планується проведення занять, та уточнює питання, на які треба звернути увагу.

МВН Центру планують методичний супровід заходів практичної підготовки під час проведення СОТ з питань ЦЗ шляхом проведення:

- консультацій;
- інструктажів;
- інструктивно-методичних занять;
- участі у практиці з проведення СОТ з питань ЦЗ.

Консультація проводиться з метою надання МВН Центру кваліфікаційної допомоги СГ для вирішення певних проблем (задач) з ЦЗ в межах чинної законодавчої та нормативно-правової бази.

Поточні консультації – це консультації з різних питань стосовно ЦЗ, які виникають у працівників СГ у ході їх професійної діяльності при підготовці СОТ з питань ЦЗ.

Плани проведення консультацій МВН Центру не складаються.

Інструктажі проводяться із працівниками, які на час тренування призначаються керівниками на навчальних місцях з практичного відпрацювання заходів і робіт та/або залучаються до проведення таких заходів робіт.

Під час інструктажів з учасниками СОТ з питань ЦЗ проводяться заняття за наступними темами:

1. Загальні вимоги щодо позначень (знаки, покажчики, прапорці, пояснювальні написи), що використовуються для імітації на навчальних місцях (ділянках), призначених для проведення практичних заходів СОТ з питань ЦЗ.

2. Проведення рекогносцирування навчально-виробничої бази для проведення СОТ з питань ЦЗ згідно з планом рекогносцировки місць практичного відпрацювання питань тренування.

3. Практична підготовка навчально-виробничої бази для проведення СОТ з питань ЦЗ.

4. Перевірка комісією СГ стану підготовки навчально-виробничої бази до проведення СОТ з питань ЦЗ.

МВН Центру для проведення інструктажів складають плани їх проведення.

Інструктивно-методичні заняття проводяться з метою підготовки керівництва СГ до якісного проведення СОТ з питань ЦЗ (вибору і застосування методів та прийомів навчання, раціонального використання навчального часу і матеріально-технічних засобів).

Місце, час проведення та тематику ІМЗ визначає керівник СГ.

Заняття проводяться МВН Центру на навчально-виробничій базі СГ.

У ході проведення ІМЗ також відпрацьовуються плануючі документи з проведення СОТ з питань ЦЗ.

Для якісного проведення занять учасники занять розподіляються в групи від 5 до 15 осіб.

МВН Центру для проведення ІМЗ складають плани їх проведення.

У ході практики з проведення СОТ з питань ЦЗ МВН Центру:

➤ здійснюють посередницькі функції при керівникові тренування шляхом створення навчальної обстановки, її нарощування, контролю і оцінки дій учасників тренування щодо оперативності оцінки обстановки, прийняття рішень і відпрацювання учасниками тренування алгоритмів дій з організації та здійснення заходів, передбачених інструкціями щодо дій персоналу СГ у разі загрози або виникнення НС та планами ЦЗ;

➤ беруть участь у підготовці та проведенні загального розбору з відпрацювання навчальних питань за планом проведення тренування.

У ході загального розбору МВН Центру беруть участь у розборі та оцінюванні всіх практичних заходів тренування, аналізі та оцінці дій тих, хто навчається, надають методичну допомогу керівництву СГ у постановці завдань з усунення недоліків, виявлених у ході проведення тренування.

МВН Центру беруть участь у відпрацюванні звіту про організацію проведення СОТ з питань ЦЗ.

Кінцева мета методичного супроводу – оснащення суб'єктів господарювання методикою здійснення заходів ЦЗ з метою якісної підготовки та проведення СОТ з питань ЦЗ.

Для якісного проведення СОТ з питань ЦЗ на СГ МВН Центру повинні враховувати наступні поради:

1. Робота на СГ повинна починатися зі встановлення контакту на засадах взаємоповаги і толерантності. МВН Центру повинні донести до тих хто навчається, той факт, що не ставлять за ціль – контролювати діяльність СГ у сфері ЦЗ, а намагаються всебічно допомогти у підготовці та проведенні СОТ з питань ЦЗ.

2. В першу чергу, МВН Центру повинні ознайомитися з реальним станом організації ЦЗ на СГ. Необхідно, разом з відповідальною особою з питань ЦЗ СГ, окреслити спектр проблем, вирішення яких допоможе проведенню заходів СОТ з питань ЦЗ на гідному рівні. Таким чином виробляється спільний план співпраці.

3. Аналіз стану заходів з ЦЗ має проводитися в атмосфері співпраці і порозуміння. Під час обговорення питань слід спонукати учасників СОТ з питань ЦЗ до того, аби недоліки, позитивні зрушення в роботі та шляхи подолання проблем висловлювалися ними самими.

4. МВН Центру не повинні надавати правильні рішення проблем і висувати безапеляційні вимоги та судження.

5. МВН Центру повинні розуміти, що їх роль у діяльності СГ не вичерпується із завершенням тренування. Увага до розвитку стану ЦЗ на СГ, систематичні відвідування, готовність до співпраці та допомоги дають позитивний результат.

6. МВН Центру повинні постійно підвищувати свій рівень професійної компетентності та майстерності, збагачувати свій досвід, у будь-який час слід бути готовими до вирішення питань проблемного характеру та розв'язання несподіваних ситуацій, які можуть виникнути у ході підготовки та проведення СОТ з питань ЦЗ.

Для якісного планування питань практичної підготовки СГ з проведення СОТ з питань ЦЗ, його керівник повинен враховувати весь досвід навчання працівників діям у НС на протязі щорічного періоду об'єктової підготовки з ЦЗ.

Показником результативності виконання завдань методичного супроводу СОТ з питань ЦЗ на СГ виступають розроблені Центром і затверджені установленим порядком на СГ програми з підготовки працівників до дій у НС, методичні розробки для проведення занять за їх темами, методичні рекомендації з проведення СОТ з питань ЦЗ, тематичне наповнення інформаційно-довідкових кутків з питань ЦЗ та якість відпрацювання СГ плануючих документів з питань ЦЗ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 р. № 5403-VI.
2. Порядок здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях: затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 26.06.2013 р. № 444.
3. Порядок підготовки до дій за призначенням органів управління та сил цивільного захисту: затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 26.06.2013 р. № 443.
4. Типове Положення про територіальні курси, навчально-методичні центри цивільного захисту та безпеки життєдіяльності: затверджений наказом Міністерства внутрішніх справ України від 29.05.2014 р. № 523.
5. Рекомендації щодо проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту: лист ДСНС України від 26.04.2017 № 16-6361/161.

Мосов С.П., Заслужений діяч науки і техніки України, доктор військових наук, професор, директор Державного музею авіації ім. О.К. Антонова, Чубіна Т.Д., доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук Черкаського інституту пожежної безпеки ім. Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

СКЛАДОВІ НАУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДСНС

Наукове забезпечення є одним з основних видів забезпечення освітнього процесу в закладі вищої освіти (далі – ЗВО) Державної служби України з надзвичайних ситуацій (далі – ДСНС) (рис.1). Тому наукова діяльність ЗВО ДСНС є обов'язковою та невід'ємною складовою частиною і службовим обов'язком керівного складу, науково-педагогічних і наукових працівників, головним засобом досягнення державних стандартів вищої освіти [1, 2].